

DAGENS FRÅGOR

Den 15 maj 1942.

Krigsvåren Världskrigets tredje vår har såtillvida skilt sig från de **1942.** båda föregående, att inga verkligt stora operationer ännu inletts, ehuru årstiden nu är en månad senare än vid överfallet på Norge 1940 och angreppet mot Jugoslavien och Grekland 1941. På östfronten råder en delvis livlig verksamhet, men några större förändringar i stridsläget ha knappast skett under de båda senaste månaderna. I Asien ha japanerna skördat nya och stora framgångar i Birma. Däremot har deras för två månader sedan bebådade stormlöpning mot Australien blivit starkt fördröjd. Det stora sjöslaget i Korallhavet, vars utgång i skrivande stund ter sig dunkel och insvept i varandra motsägande uppgifter, visar dock ny japansk aktivitet i denna riktning. Västmakterna hunno före Japan till Madagaskar, varigenom deras ställning i Indiska oceanen åtskilligt förbättrats. De sedan länge beramade stora tyska operationerna för våren 1942 dröja emellertid alltjämt, de må sedan avse Ryssland, Medelhavet eller någon annan, för den stora allmänheten mindre sannolik krigsskådeplats.

De senaste veckornas mest uppmärksammade tilldragelser tillhöra därför alltjämt den politiska sfären och ej den militära, även om de torde ha nära sammanhang med de väntade stora krigsföretagen. Alla ingå de i axelmakternas verksamhet, medan det dominerande förloppet på den motsatta sidan, Förenta Staternas allt fullständigare övergång på krigsfot, visserligen kastar en mycket lång skugga framför sig men ännu icke funnit några allom synbara praktiska uttryck. Att dess reella betydelse särskilt i ett långt utdraget krig är av ett helt annat format än de nummer på den storpolitiska scenen, som just nu utföras, därom torde få sakkunniga iakttagare sväva i tvivelsmål.

Den mest påtagliga av de här avsedda förändringarna under den senaste tiden är regimskiftet i Vichy. Rent psykologiskt är det onekligen högeligen märkligt, att marskalk Pétain kunnat förmås eller förmå sig att till sin främste officiella rådgivare ånyo kalla den man, som han för ett och ett halvt år sedan under så dramatiska och skymfliga former lät avlägsna från makten och till och med för några timmar taga i fångsligt förvar. Med lätt hjärta har marskalken säkerligen icke satt sitt namn under Pierre Lavals utnämning.

Ej heller är det någon våg av folkets förtroende, som bär Laval till makten. Om man bortser från stämningarna inom de av allt att döma försvinnande små kretsar i Paris, vilka verkligen gjort tyskvänligheten till sin väsentliga programpunkt, torde det finnas få franska politiker, som åtnjuta nationens ynnest i lägre grad än han. För de flesta fransmän torde Pierre Laval inkarnera de sämsta sidorna i både *la république des camarades* och det nya autoritära systemet. Att hans upphøjelse helt är en frukt av ockupationsmaktens viljeyttringar, lider föga tvivel.

De påtryckningsmedel, som nyttjats för att framtvunga scenförändringen i Vichy, äro ännu ej kända. Det förefaller dock knappast troligt, att det varit hotet om en ockupation även av den »fria» zonen. Ett sådant företag skulle ha inneburit åtskilliga svårigheter och förvecklingar för Tyskland och dessutom tagit trupper i anspråk, som numera torde behövas blott alltför väl på andra håll. Sannolikare förefaller det, att Frankrikes försörjningsläge under vintern försämrats så mycket, att lämpliga tumskrubar här funnits redo.

Det är ej hittills möjligt att överblicka de praktiska följderna av Lavals installering vid maktens köttgrytor. Ännu kan ej sägas, i vad mån marskalken själv behåller de yttersta avgörandena för sig. Att hans politik har andra både medel och mål än Lavals, är ganska säkert. Ej heller har det ännu visat sig, om amiral Darlans ställning såsom krigsmaktens överbefälhavare — utan att vara subordinerad kabinettet — ger honom möjlighet att alltjämt spela en av Laval oberoende politisk roll. Och slutligen måste den nye regeringsschefen dock taga en betydande hänsyn till den allmänna opinionen, som icke lär vara mer tyskvänlig nu än för några månader sedan.

Under sådana förhållanden förefaller det mindre troligt — ehuru Madagaskarepisoden *kan* ge händelserna en annan riktning — att Laval skulle våga sig på att direkt inträda i kriget på axelns sida eller överlåta den franska flottan eller vissa kolonier åt tyskarna. Åtminstone till en början förefaller det sannolikare, att regeringsskiftets verkningar komma att visa sig i ett utvidgat industriellt samarbete — av många uppgifter att döma torde den tyska industrin arbeta under ständigt växande svårigheter i fråga om både arbetskraft och råvaror — samt i en ur tysk synpunkt ökad säkerhet i fråga om Frankrikes hållning vid mera omfattande engelska landstigningar på fransk mark. Det bör i detta sammanhang observeras, att Laval denna gång, vis av erfarenheten, ej försummat att själv taga ledningen av polismakten om hand. Att hans maktställning alla försiktighetsmått till trots är helt beroende av krigshändelsernas utveckling, är uppenbart.

Det hade väntats, att Lavals maktillträde och dess följder — eventuellt ett formligt fredsslut mellan Tyskland och Vichy — skulle ha varit ett huvudtema i Hitlers stora vårtal. Så blev emellertid ej alls fallet. Frankrike lyste helt med sin frånvaro i talet, vilket i stället i förut ohörd omfattning var ägnat åt hemmafrontens problem, vilka tydligt framträdde såsom de för dagens Tyskland allvarligaste. Frapperande var, att Hitler lät sig högtidligen beklädas med fullmakter i fråga om rättskipningen, vilka ingen betvivlade, att han redan förut i realiteten utövade, de må i övrigt vara hur okända som helst för den rättsordning, som utbildats på europeisk-kristen grundval.

Detta demonstrativa understrykande av rättskipningens drakoniska art — annars välbekant från de tätt återkommande meddelandena om avrättningar inom Tyskland — liksom de skarpa utfallen mot domarkåren och den högre administrationen antyda liksom förut en del uttalanden av doktor Göbbels, att betydande spänningar och irritationer förekomma i Tredje riket, delvis som en följd av att det ryska

fälttåget 1941 icke lyckades uppnå de avsedda operationsmålen. Hur utomordentligt allvarlig situationen på den ryska fronten tedde sig vid nyårstiden, innan den ryska offensiven dämades upp, fick livliga uttryck i både Hitlers och Görings tal. Men mest sensationellt liksom för framtiden betydelsefullast var dock rikskanslerns tydliga tillkännagivande av att ännu ett vinterfälttåg i öster vore att vänta. Om detta sammanställs med den påfallande defensiva hållning gentemot England, som präglade talet, blir intrycket, att Tyskland ej längre på samma sätt som förut har initiativet i världskriget utan numera i helt annan utsträckning än tidigare blivit beroende av sina motståndares åtgöranden. Ovisst är, om någon vikt bör tillmätas de rykten, som nu på våren varit gängse om en separatfred, antingen mellan Tyskland och Ryssland eller mellan Tyskland och de anglosaxiska makterna.

Skulle det europeiska kriget förlängas över nästa vinter, förefaller det med hänsyn till å ena sidan den mellaneuropeiska industrins och livsmedelsförsörjningens alltmer beträngda läge, å den andra Amerikas snabbt stigande krigsberedskap, som om utsiktorna till en för axelmakterna gynnsam utgång av kriget skulle te sig mindre än förut.

Emellertid återstår alltjämt att se resultatet av denna sommars fälttåg. Till förberedelserna därför hör förmodligen det möte, som just ägt rum mellan Hitler och Mussolini. Dylika sammanträffanden ha hittills alltid nära föregått de stora anfallsoperationernas inledande, och sannolikheten talar för att så även nu är fallet. Däremot saknas naturligtvis alltjämt alla säkra ledtrådar för bedömande av var slaget först kommer att falla. Tidigare tydde åtskilligt på en stor offensiv i Främre Orienten. Möjligheten föreligger väl alltjämt, ehuru årstiden nu är rätt långt framskriden. Och fortfarande synes Maltas försvar trots alla hårda slag bita ifrån sig. Innan detta öfäste fallit, äro förbindelserna mellan Italien och armén i Nordafrika mycket prekära. För en offensiv i stor skala på den ryska fronten är det väl åter ännu några veckor för tidigt, allra helst efter denna långa och hårda vinter. De antydningar, som nu igen — ovisst för vilken gång i ordningen — göras om möjligheten av en invasion i England, förefalla föga sannolika. Man måste betänka, att försvaret där numera nått en styrka, som skulle kräva en angreppsarmé av en sådan storlek, att den svårigen torde kunna samlas, så länge som Tysklands huvudkrafter äro bundna på östfronten. Däremot äro naturligtvis tyska raider mot England tänkbara av samma typ som de brittiska mot Norge och Nordfrankrike.

Sammanlagt synas chanserna snarast peka antingen mot en offensiv mot Suez med det allra snaraste eller också mot en stor stöt i Ryssland om ett par veckor. Att England och dess allierade själva skulle gripa initiativet redan nu, är väl ej alldeles uteslutet men förefaller dock föga sannolikt. Därtill torde väl ännu varken deras rustningar eller deras tonnage — ytterligare beskuret av vårens relativt stora sänkningar efter en längre paus i det stora ubåtskriget — förslå.

12.5. 1942.

Parlamentariskt ansvar. Samlingsregeringens tillkomst hälsades på många håll med tillfredsställelse även ur den synpunkten att det troddes att partierna skulle komma att känna sig något mindre förpliktade att i vått och torrt stödja regeringsförslagen, än som var fallet under koalitionsregeringens tid. Man förutsatte dock enighet i de stora utrikes- och försvarsfrågor, som främst framtvingat att samlingsregeringen bildats, liksom en principiell samverkan kring de folkförsörjningsuppgifter, som krisen ålagt eller skulle komma att ålägga statsmakterna; dessutom ingick det i pakten, att inrikespolitiskt splittrande frågor skulle skjutas på framtiden tills ändrade förhållanden komme att inträda.

I stort sett kan det väl sägas, att programmet hållits. I de stora krigsfrågorna har, trots olika nyanseringar och en del missljud, de fyra partiernas front varit tämligen obruten. I övriga frågor har riksdagen uppträtt något mera självständigt än under åren 1937—1939, kanske inte så mycket genom att korrigera regeringsförslagen, ty veterligen har ingen proposition under kriget blivit helt avslagen, utan desto mera genom direktiv i motiveringar, skrivelser, kontroll i form av interpellationer och enkla frågor o. s. v. Det må härvid anmärkas, att möjligheterna för riksdagen att uppställa färdiga alternativ till regeringens åtgärder i de nu dominerande folkförsörjningsfrågorna enligt sakens natur måste vara mycket små; kriskommissionerna ha ju i realiteten inbyggts i departementen och givit regeringen ett faktiskt initiativmonopol. Även i så måtto kan möjligen en viss självhävande skönjas, nämligen att kamrarna i något högre grad än förr frångå utskottens förslag; vid nästan varje arbetsplenium i år har det nämligen inträffat någon gång att kamrarna inte följt utskotten, vilkas auktoritet inte synes vara lika bergfast som den tidigare — åtminstone i den allmänna föreställningen — varit.

Även en annan tendens kan konstateras. Hur stor lojaliteten i olika samhällsgrupper ännu är, har de två och ett halvt årens krig till slut inte kunnat undgå att framkalla en del irritations- och missnöjesgny. Därtill kommer, att 1942 är ett valår. De centrifugala krafterna ha i år satt sig i en rörelse, som är märkbart större än under 1940 och 1941 års riksdagar. Atskilliga av riksdagens opinionsyttringar i år — t. ex. vattenkraftens elektrifiering, expropriation av ofullständiga jordbruk och statstjänstemännens kristillägg — tyda på att många äro benägna att redan anse tiden inne att skjuta inrikespolitiska stridsfrågor i förgrunden.

Särskilt bondeförbundet har härvid visat stor gåpåarlust. I och för sig kan det inte ligga något klandervärt i att ett parti hävdar sina synpunkter och frambär sina önskemål. Men man kan med fog förundra sig över den frigjordhet, som partiet visar gentemot förslag eller andra ståndpunktstaganden från samlingsregeringens sida. I högre grad än något annat parti har bondeförbundet kollektivt känt sig obundet av de resultat, vartill de fyra partiernas representanter i regeringen kommit — såsom man får antaga — efter grundliga kompromisser och sammanjämkningar. Denna obundenhet har visats när det gällt både större och mindre ärenden. Den har, för att ta några

exempel, kommit till synes i en del skattefrågor, i fråga om kryssarbygget och statstjänstemännens kristillägg, i fråga om dyrtidstilläggen å folkpensioneringen o. s. v.; och när motionerna om expropriation av jord för att stärka ofullständiga jordbruk behandlades, desavuerade partiet jordbruksministern, vilken så sent som i december i fjol i ett interpellationsvar yttrade, att något trängande behov av detta tvångsinstrument honom veterligen ej nu existerade. Säkerligen skall listan ökas, innan denna vårsession gått till ända.

Måhända har bondeförbundet i blodet ungefär samma uppfattning, som lantmannapartiet på Arvid Posses statsministertid hyste, nämligen att inte följa partichefen längre än till konseljörren. Måhända har denna benägenhet att gå emot viktiga regeringsförslag ansetts tjänligare än partiets tidigare, alltid felslagna och därför föga reklamerande försök att få bort hr Bramstorp ur konseljen. Hur man än må bedöma självständigheten och obundenheten — att fixera ett lagom är ej lätt — så är det likväl ett faktum att bondeförbundet så långt gärningarna tala ej erkänner fullt samma parlamentariska förpliktelser som de övriga regeringspartierna. Hur bondeförbundets företrädare i regeringen betrakta dessa ofta upprepade divergenser är närmast partiets ensak. Men för regeringens prestige och för det av kriget betingade stora samarbetet mellan partierna kan det i längden bli tärande, om ett av regeringspartierna så fort lämpligt tillfälle ges vill avsvära sig medansvaret för krisens politik.

Arne Sörensen — Holger Danskes ättling. Om man i dag frågar en icke alltför partitrogen och någorlunda intellektuellt intresserad dansk man, vilken han anser den mest anmärkningsvärda företeelsen vara på det andliga och politiska firmamentet i Danmark för närvarande, bör man icke bli alltför förvånad, om man till svar får ett namn, som man såsom svensk icke har hört talas om förut eller som man i varje fall har mycket otydliga föreställningar om — namnet *Arne Sörensen*. Blir man förvånad, visar det blott, att man icke har särskilt klara begrepp om, vad som skett i Danmark under de senaste tio åren.

Det som har gjort namnet Arne Sörensen så stort, är icke blott det förhållandet, att han för någon tid sedan kunde lämna Vestre Fængsel i Köpenhamn efter att vederbörligen ha avtjänat de sextio dagar, som den danska rättvisan ådömt honom, därför att han förbrutit sig mot vissa av de rättigheter, som ockupationsmakten förbehållit sig gentemot den danska staten. Härvidlag har han blott rönt samma öde som otaliga andra danskar. Sextio dagar bruka för övrigt vara den obligatoriska tiden.

Men nu hade det under åratals stått en förtätad spänning omkring hans namn. Han hade självsvåldigt brutit sig ut ur det Munch-Stauningska Danmark, vilket hade fått till följd, att den långa raden av motståndare enats om att tilldela honom öknamnet reaktionär. När han inte var precis som ens egna, var det lättast att avfärda honom med ett av alla avskytt glåpord.

Jag är varken modernt reaktionär eller traditionellt revolutionär, förklarade Sörensen på sitt paradoxala språk, jag har helt enkelt intagit en tredje ståndpunkt. »Det tredje Standpunkt» blev också namnet på hans nya tidskrift. Varken Tysklands väg eller Englands väg är Danmarks väg, hette det i den därefter utkommande politiska veckotidningen »De danskes Vej». Han ville varken despotisk diktatur eller urlakad parlamentarism, han ville någonting nytt, någonting tredje, det som skulle komma, när bägge dessa föråldrade statsformer gått i graven.

Och nu var det alltså icke hans motståndare, som kallat honom reaktionär, vilka fingo fängelsestraff för sin egen förmenta radikalism, utan han själv, som bland de politiskt verksamme blev den förste martyren för den gamla danska frihetens sak.

Dansken, som har lätt för att tänka, började fundera häröver...

Och när Arne Sörensen före vandringen till Vestre Fængsel höll sitt sista offentliga möte, gick köpenhamnaren man ur huse för att lyssna till honom. Efter att Grundtvigshus hade fyllets till bristningsgränsen, ordnades transmission till Studenterforeningens lokaler, som också översvämmades. Öronvittnen ha berättat, att det blev ett oerhört dramatiskt tal. Arne Sörensen är en gudabenådad talare, han verkar som en jättemagnet på sin publik. Den satt med stora ögon, då han till sist förklarade, att anslutningen till hans rörelse gick alldeles för fort. Den gamla vanliga visan lät inte på det viset.

Arne Sörensen är bara 35 år, men hans liv är ändå en lång historia. Han började det som en fattig bondpojke i det genom Joh. V. Jensen världsberömda Himmerland. Någon tid stod han bakom disken i lanthandeln därhemma. Dit kom en dag den även i Sverige välkände bibliotekskonsulenten Jörgen Banke. Han såg några fullplottrade pappersark ligga på disken och började läsa. Det var inte precis några vanliga saker som stodo där, det var spekulationer om världen och livet och människorna, och stilen var levande och perfekt. Banke måste fråga vem som var mästaren. Jo, det var den otypliga räkeln på andra sidan disken. Folkbildaren Jörgen Banke fick något att tänka på, och nästa gång han kom till Himmerland hade han tänkt färdigt. Expediten skulle med till Köpenhamn och studera. Efter två år fick han den vita mössan på en studentfabrik. Hos Banke fick han sitt andra hem. Det bildades aktiebolag för Arne Sörensens vidare studier. Men på universitetet blev han inte gammal. Han ville veta något om det *moderna* kulturella och politiska livet ute i världen, men då det icke förunnades honom, sade han universitetet farväl. Som avsked utgav han den modernistiska diktboken »Spark og kærtegn», inspirerad av Walt Whitman. Sparkarna gällde den gamla snusförnuftiga lärdomen på universitetet, till och med Kierkegaard fick sig en släng av slevan, där han står som en död staty vid Det kongelige Bibliotek. Smekningarna avsågo däremot det unga, friska livet, den levande naturen, kvinnokroppen, det animala.

Så drog han ut till provinsen igen, ut till den grundtvigiska folkhögskolan som lärare. Han kände att han hade något att förkunna,

revolten mot hela det gamla kulturpratet, hela det borgerliga samhället, lovsången till det nya segrande livet, i Amerika, i Ryssland.

Men inte heller här blev han gammal. I Esbjerg fanns en arbetarhögskola, en skola som icke byggde på Grundtvig och de gamla traditionerna, här var kanske något nytt i vardande. Arne Sörensen for dit.

Och nu började han undervisa så, som han menade, att professorerna i Köpenhamn borde ha gjort. Han talade om allt det nya i tiden, om alla de nya riktningarna inom konsten, futurismen, surrealismen, om den nya psykologien, om allt, blott det var nytt, modernt, levande som han trodde.

Men då jag 1933 träffade honom i Esbjerg, hade han börjat tvivla också på det moderna. Visserligen hade han just då arrangerat en stor funktionalistisk bostadsutställning i Esbjerg och skulle till att utge sitt stora arbete om funktionalismen och samhället, men de rätt-trogna socialdemokraterna hade börjat klandra honom för att han icke längre var marxistisk i sin kritik av de kapitalistiska bostadsförhållandena. För dem var det icke nog med sunda bostäder åt människorna, de skulle även vara tillkomna i den rätta partidogmatikens allena saliggörande hägn.

Det stod inte på förrän han åter befann sig i revolt mot sin omgivning, denna gång mot det parti, som i honom hade sett en av sina mest lovande ungdomar. Det nya liv, som *han* hoppades på, skulle aldrig kunna skapas av människor, bundna i partibås, inte heller av sådana, bundna av sina drifter. Det kunde endast den skapa, som var bunden till Gud. Det gamla grundtvigska arvet i den ofördärvade jylländska bondpojken började ta ut sin rätt.

Sommaren 1934 drog han för första gången på allvar i härnad mot *det moderna*. Det skedde på den nordiska folkhögskolan i Genève, där han även var lärare, och det fick vår utmärkte landsman Sven Backlund, som också var skolans lärare, att koka av raseri. På en skola skulle man icke profetiskt förkunna sina egna funderingar, utan där skulle man undervisa, förklarade Backlund. Profeter tåla sällan profeter.

Snart skulle emellertid Arne Sörensen säga farväl både till Genève och Esbjerg och på nytt draga till Köpenhamn. Nu visste han vad han ville. Han skulle gå till angrepp mot den modernaste bland moderna, dagens köpenhamnare, som rotlös levde sitt liv på asfalten. Denna rika strålande världsstad hade förhäxat honom vid första mötet, men nu visste han att bakom den trolska spelande ytan dolde sig döda människor, fångna i det modernas fördomar, gudlösa...

Detta hindrade emellertid ej att den väldiga moderna draken Politiken gav stora famnen till det annalkande »Ovädret från Himmerland», som hans elever i Esbjerg betecknande hade döpt honom. I en handvändning blev ovädret hela det intellektuella Danmarks stora samtalsämne.

Vad hade han då skrivit?

Han anföll alla de moderna förkunnelser, som under de senare åren utgivits för att vara frälsande evangelier för vårt stackars sjuka Europa. De hade i verkligheten icke varit annat än negativa reaktio-

ner på *missbruken* av de tros- och moralföreställningar, på vilka vi hittills grundat Europas kultur, förklarade han. Detta kunde man se överallt. Då den kristna guden av en del människor blev missbrukat som hejduk i egoismens, kapitalismens och chauvinismens tjänst, reagerade andra människor genom att helt avskaffa honom i stället för att gå tillbaka till den obefläckade och oförvanskade guden. Då den vackra moralen om kärlek till nästan, om ödmjukhet, medlidande och godhet blev hyckleriets och skrymteriets vapensköld, funno ärliga och uppriktiga människor denna moral ond och förkastlig. Den borde avskaffas, ty då kunde man måhända också avskaffa alla de laster, som följde i dess släptåg. Människan borde leva utan moraliska normer, lika fritt, animaliskt och ohämmat som djuret i skogen. Men nu kom Arne Sörensen och sade, att moraliska normer var just det, som vi behövde. Det kristna moralidealet borde lika mycket vara ett ideal för oss som för våra förfäder. Och i den amerikaniserade Politiken slår han ett hårt slag för sådana gamla glosor som plikt, kärlek till nästan, trohet o. s. v. Sensationellt, övermåttan sensationellt!

Det är lätt att se vilka moderna tankeriktningar Sörensen här vände sig emot. Den diktargrupp i Sverige, som kallade sig De fem unga och som Sven Stolpe döpt till Livsdyrkarna, fick sig en kraftig åthutning. Den från D. H. Lawrence utgångna primitivismen kunde icke vara oss till någon hjälp. De moderna livsdyrkarna ville gärna själva kalla sig revolutionära, då de ropade på blodets, drifternas och instinkternas rätt, men de tänkte därvid föga på att deras argaste fiender, de som i deras ögon voro de mest reaktionära av alla, nämligen nazisterna, med sina lungors fulla kraft skreko ut samma blodbetonade frälsningslära som de själva. Det var endast det moraliska övervägandet, hämmandet av våra onda drifter, som kunde förhjälpa människan till den riktiga handlingen. Samvetet var den »drift», som vi framför alla andra borde söka utveckla.

Då Sörensen behandlade den moderna konsten, satte han åtskilliga myror i huvudet på dem, som voro dogmatiska anhängare av den materialistiska historieuppfattningen. Han påvisade t. ex. hurusom futurismen, som ännu var det kommunistiska Rysslands konstuppfattning, var skapad av en ur marxistisk synpunkt politiskt reaktionär person, nämligen den italienska fascisten Marinetti. I de danska studentkommunisternas dogmsmutsiga huvudsvål kliade denna och åtskilliga andra myror, som Sörensen med frikostig hand utplante i den, synnerligen enerverande. Med den landsbekante tusenkonstnären Poul Henningsen i spetsen bildade de en organisation mot reaktionen. Denne försökte tala sitt förnuft med studenterna i deras förening i Köpenhamn, med påföljd att han fick så gott som allesamman emot sig. Han utmanade Sörensen på duell i radio, men det skulle han inte ha gjort, ty han blev nära nog sårad till döds, då Sörensen upplyste honom om, att det enda han hade kvar att göra var att gå hem och skriva sina memoarer. Det utbröt ett fruktansvärt krig i pressen. Socialminister Steincke kunde inte heller tåla. Också han gick till studenterna och talade om för dem, att det var Sörensen

som hade rätt. En kommunist beklagade sig inför mig över, att »bond-drengen» Arne Sörensen hade fått så mycket makt och anseende, att han på Politiken kunde spotta på chefredaktörens bord utan att chefredaktören vågade säga annat än ja och amen. Det var tydligen för kommunisten en måttstock på ära och anseende. Ungdomen delade sig i två läger. Sörensen-anhängarna gjorde till sitt slagord »fram för det positiva». Hela Danmark var upp- och nervänt.

Nu måste det emellertid sägas, att Arne Sörensen själv var starkast i det negativa, i kritiken av det bestående. Hans förmåga att se och beskriva det negativa och destruktiva i vår tid var utomordentlig, men han kunde icke lika klart ge uttryck åt vad som borde vara det positiva, det uppbyggande. Vad han särskilt kritiserade var kritiken själv, men han tycktes icke ha gjort klart för sig att han därigenom även kritiserade sig själv. Han påstod att vi genom att alltför ihållande upprepa vårt nej till de samhälleliga företeelser runt omkring oss, som vi ansågo fördömliga, underlåto att skapa de positiva livsvärden, som vi ville ge vårt ja. Vi hade så länge uttalat vårt nej till livets olika uppenbarelseformer, att hela livet snart låg i ruiner vid de nejsägande människornas fötter.

Även i den bok, »Det moderne Menneske», som han 1936 utgav, var han mera den, som ropade efter ett positivt evangelium, än aposteln, som förkunnade det. Det var väl i känslan av denna sin begränsning han samma år startade sin egen politiska rörelse, »Dansk Samling». Men det gjorde honom icke mera positiv. I sin veckotidning »De danskes Vej» gick han ut i en väldig kritik av det bestående stauning-ska Danmark. Han hade betydligt svårare att ge svar på tal, då man ville veta, vad han ville sätta upp i dess ställe.

Det officiella Danmark tog avstånd från honom. I Politiken fick han inte längre skriva. Vid sidan av Sönderjyllands-kännaren Claus Eskildsen hade han varit landets mest använda föredragshållare. Nu hade han politiskt komprometterat sig, och ingen vågade längre be honom komma och tala. Han blev en enfant terrible för sina tidigare vänner. Till slut måste han lägga ner sin tidskrift »Det tredje Standpunkt» av brist på läsare. Hans gamla beskyddare Jörgen Banke avsvor sig allt ansvar.

Han hade dock en kärna av trogna, som aldrig övergav honom. Det var framför allt en intellektuell elit, bestående av präster och folkhögskollärare. Vid det sista folketingsvalet den 3 april 1939 lyckades det honom dock ej att få en enda representant vald på de cirka 10,000 röster han erhöll. Det berodde kanske även på, att han dessförinnan hade begått den taktiska oklokheten att alliera sig med den gamle högerdesertören, auditör Pürschel.

Sörensen lät dock ej modet falla. Ett gott stöd hade han väl även i sin hulda maka, den alltid lika strålande f. d. bibliotekarien Nina. Han hade aldrig väntat sig ett bättre resultat, sade han. Men olyckorna blevo allt flera. Kontoret i Köpenhamn måste läggas ner, »De danskes Vej» kunde ej längre komma. Ingen ville stödja honom med pengar. Det måste ha varit en tid, fylld av kval och lidanden av alla slag. Men kanske även fylld av självbesinning och fördjupning.

Då den stora folkkatastrofen av den 9 april gick fram över landet, var han färdig att åter träda fram. Den 9 april förlorade vårt folk sin ära, ropade han så att det gav eko över hela landet. Den ena andliga ledaren efter den andra stämde i, däribland Kaj Munk och hugenottättlingen, den kände historikern dr Vilhelm la Cour. De och andra började skriva i Sörensens återuppståndna tidskrift »Det tredje Standpunkt». De gävo ut skrifter på hans förlag, som, efter att ha varit nedlagt även det, åter började träda i verksamhet. En av la Cours broschyrer hette »Ord til os i dag» och kom i våras. Sörensen anade, att den var farlig, och lät därför distributionen av en förutbeställd upplaga på över 20,000 exemplar äga rum, innan de reglementerade 2 exemplaren skickades till polischefen. Visserligen innehöll broschyren icke annat än citat av Fichtes berömda »Tal till den tyska nationen» med åtföljande kommentarer, men det var just Fichtekommentarer, vilka i Norge hade kostat Ronald Fangen friheten. Att de även i Danmark skulle leda till frihetsförlust, ha vi redan inledningsvis omtalat.

*

Arne Sörensen har åter blivit samma populära man som innan han komprometterade sig genom att gå ut i en aktiv oppositionspolitik. En sådan man kan icke tigas ihjäl, förklarade hans trogna anhängare, då man allmänt tycktes ha enats om att breda tystnadens presenning över honom.

Det måste också sägas, att det är en iögonenfallande såväl andlig som lekamlig resning över mannen. Den decimeterhöga, breda pannan under det buskiga striphåret tyder på en ovanlig hjärnkraft. Han påminner om några stora skovlar saftig dansk mylla, som en frikostig gud skapat en människa av. Var han drar fram, blir han det naturliga centrum för sin omgivning. Han tillhör de utvalda och ovanliga.

I sin politik har han nått fram till en större klarhet. Ända från början har han velat grunda den på kristendomen. Därmed menar han icke att människan skulle förmå att vara kristen i sin politik. Hon skall visserligen sträva därefter, men hon skall framför allt erkänna sin oförmåga, sin synd. Just det senare ordet förekommer ofta i den sörensenska vokabulären. Man kan icke driva politik utan att synda mycket, har han sagt. Det han vill rent politiskt är närmast ett *avstatligande*. Grundtvigs omätliga frihetsbegär lever i honom. Han vill återinföra den gamla lokala självstyrelsen. Köpenhamn skall icke regera över hela landet utan varje socken skall styra sig själv, den skall själv plocka fram sina egna förmågor. Valen efter partilinjerna skola försvinna, man skall i stället få välja på människor. De välvalda skola icke sedan av alla möjliga sidohänsyn och centralistiska paragrafer hindras uti att visa sig värdiga det förtroende folket visat dem. »Danmarks fremtid» heter hans programbok.

Hans politik vill framför allt vara en andlig och folklig väckelse. Han vill åter gjuta liv i den väldige Holger Danskes lemmar av sten, där denne sitter och blundar i Kronborgs djupa kasematt. Han vill

få dansken att minnas att han har en förfader som heter biskop Absalon.

Hur som helst — varken Holger Danske eller biskop Absalon torde skämmas över ätteläggen Arne Sörensen.

Arne Lindgren.

Nedanstående inlägg har Svensk Tidskrift mottagit från Lundaprofessorn Alf Lombard med anledning av fil. lic. Arvid Fredborgs uppsats i häfte 2 om Transnistrien och Siebenbürgen — ett framtidsperspektiv. Det bör kanske erinras om att lic. Fredborg — allt under förutsättning att Tyskland segrar i kriget — såsom en tänkbar möjlighet kombinerade en lösning av Siebenbürgenproblemet till Ungerns förmån med att Rumänien i gengäld skulle erhålla Bessarabien och andra delar av Sydryssland. Uppsatsen åsyftade främst, såsom det klart framgick, att i dessa hänseenden återge aktuella stämningar i Budapest och Berlin.

Red. av Svensk Tidskrift.

Några ord om den transsylvanska frågan. Det är riktigt att Transsylvanien (Siebenbürgen) utgör en geografisk och ekonomisk enhet och att dess vågrätta tudelning, företagen genom Wien-skiljedomen av augusti 1940 utefter en till alla delar nyskapad gränslinje, är paradoxal. Men denna enhet ligger tämligen centralt inom det rumänska befolkningsområdets större enhet, vilket områdes yttergränser ganska väl sammanfalla med den rumänska statens gränser fram till 1940. Det transsylvanska höglandet omges nämligen av berg inte bara i öster och söder, utan även i väster; de kullar, som kanta dessa tre bergsområden, slutta ned mot slätttrakter som bevattnas av tre stora floder, Dnjestr, Donau och Theiss. Avgränsningen mot väster är alltså jämförbar med den mot öster och söder; om den västliga berggränsen är mindre markerad än de båda andra, uppvägs detta av att Theiss-dalens träsk, i väster, ända till sen tid mot ungerska slätten därbortom bildade ett hinder som var nästan oöverkomligt utom på två punkter (vid Szeged och Szolnok). Den ofta hörda tanken, att den transsylvanska triangeln västkant geografiskt sett skulle vara en helt öppen gräns, är alltså oegentlig.

När vidare lic. F. talar om »det faktum, att ungrarna höra hemma i landet», glömmar han att ungrarnas asiatiska ursprung är en obestridd sanning och att tiden för deras ankomst till Europa (omkring år 896) är välkänd. Det rör sig här tydligen om den gamla, illa stödda och nu (utom i Ungern) tämligen helt övergivna teorien om att forntidens Dacien, ensamt bland alla de romerska provinserna, vid de främmande (germanska) stammarnas infall i landet skulle ha »tömts» på hela sin romerska eller romaniserade befolkning, för att senare åter tagas i besittning av romanska stammar från trakterna söder om Donau. Den utförliga vederläggning härav, som framförts icke blott av rumänska, utan även av helt utomstående auktoriteter, har mötts med oberättigad skepsis just bland ungerska historiker, måhända emedan dessa haft vissa svårigheter att föreställa sig ett folks äldsta historia utan att tänka sig det såsom nomadiserande. Sjuhundra år innan en enda ungrare satt sin fot i Europa, voro romarna

herrar icke blott i Valakiet utan även i Transsylvanien, åtminstone södra och västra, och från dessa romare fram till våra dagars rumäner går en obruten historisk traditionslinje, väsentligen på samma sätt som det från de romare, som i forntiden erövrade och koloniserade Gallien och Spanien, går en kontinuerlig historisk linje fram till våra dagars fransmän och spanjorer. Att romarna borta i öster aldrig helt utlämnat landet norr om Donau åt de utifrån infallande folkstammarna, d. v. s. att det i delar av vad vi nu kalla Rumänien alltid funnits en romersk (romansk) befolkningskärna kvar, tillräckligt kraftig för att bevara den språkliga och folkliga traditionen, det får numera anses fastslaget. Denna folkkärna bör just i Västtranssylvaniens bergsregioner ha funnit en fristad undan de på slätterna och andra mera lättframkomliga trakter framvältrande folkvandringsskarorna, för att därefter, när lugnare tider inträtt, bli ett utstrålningscentrum. För denna tanke tala många och tungt vägande faktorer, som särskilt på senare tid framdragits — icke minst språkliga. (Ortnamnen, en faktor som lic. F. vill anlita som argumenteringsstöd, äro dock jämförelsevis föga upplysande: städerna försvunno mestadels under folkvandringstiden, och de bevarade gamla flodnamnen bära slavisk dräkt.) Det kan alltså inte gärna längre betvivlas att förfäder till nutidens rumäner voro bofasta i Transsylvanien, när förfäder till nutidens ungrare anlände dit.

Befolkningssiffrorna för Transsylvanien (inklusive låglandet i väster, fram till 1939 års riksgrens) te sig ju olika i olika källor, och försiktighet är av nöden. Men i avrundade tal torde man kunna anta att av hela Transsylvaniens 5 1/2 miljoner invånare omkring 55 % (d. v. s. 3 miljoner) äro rumäner och 25 % ungrare. Den norra del, som tillföll Ungern 1940, motsvarar till både yta och befolkning omkring 45 % av landskapet. I denna norra del bodde 1940, enligt en utförlig utredning som nyligen gjorts av en av cheferna i Rumäniens Statistiska centralinstitut A. Golopentia (någon ungersk beräkning till jämförelse har jag tyvärr inte tillgänglig), 2,612,000 personer, varav 1,315,000 rumäner (50,3 %) och 969,000 ungrare (37,1 %). Sistnämnda ungerska befolkningsmiljon är huvudsakligen koncentrerad till en stor ungersk folk-ö längst ned i landsdelens sydöstra hörn. Tanken med den nya gränsen var att från själva Ungern, över det rumänska bosättningsområdet, få kortaste möjliga »brygga» över till denna »ö». Resultatet blev emellertid att Ungern därigenom tillfördes fler rumäner än ungrare! Genom att den naturliga folkökningen bland rumänerna är väsentligt (enligt en »neutral» uppgift 70 %) högre än bland ungrarna, komma proportionerna med tiden att förskjutas ytterligare till de förras förmån. Naturligtvis äro olika statistiska beräkningsgrunder i viss utsträckning möjliga; men även den som av de nämnda siffrorna vill avskära en rimlig säkerhetsmarginal, måste inse, att den nya gränsdragningen åtminstone icke skapat någon förbättring av den nationella enhetligheten. — Och vad beträffar Transsylvaniens södra del, som Rumänien fått behålla, säger lic. F. själv i sin artikel, såsom riktigt är, att rumänerna där äro i klar majoritet.

Slutligen talar lic. F. om »den aktuella politiska situationen, som

hänvisar Rumänien mot öster». Även detta gör nog många läsare skeptisk. Men dessa framtidsfunderingar höra politiken till, och jag har icke att yttra mig därom. Min avsikt här har endast varit att fästa uppmärksamheten vid några alltför lite kända, eller ofta förbisedda, historiska och geografiska fakta, som tala sitt tydliga språk, samt att återge de senaste mig tillgängliga, på detaljutredningar stödda statistiska siffrorna. Vill man, såsom lic. F., göra gällande att Transsylvanien odelat bör tillhöra den ena av de båda staterna, och att denna stat bör vara Ungern, får man försöka åberopa bättre skäl än de anförda. Särskilt det historiska argumentet, d. v. s. frågan om »vilketdera folkets förfäder var där först?», och det statistiska argumentet, d. v. s. frågan om »vilketdera folket har nu majoritet där?», peka i den rakt motsatta riktningen.

Alf Lombard.

Statstjänstemännen och krisen. I kompromissens tecken uttalade sig riksdagen nyligen för en förutsättningslös utredning om ändrade grunder för den kompensation, som statstjänstemännen erhålla till följd av levnadskostnadsstegringen. Utan tvivel förelåg det nu åtminstone i andra kammaren en klar majoritet beredd att omedelbart ha skridit till en topphuggning av kristilläggen, därest man inte ansett sig nödsakad att respektera det samförstånd mellan finansministern och personalorganisationerna, som till sist uppnåddes vid de segslitna förhandlingarna; bondeförbundet var berett att trots gällande reglementen även beskära de rörliga tilläggen. Vad majoriteten åsyftar är att för statstjänstemän i högre grader och mellangrader minska eller kanske helt slopa det ökade kristillägg, som i händelse av levnadskostnadernas fortsatta stegring enligt nuvarande grunder skall komma dem till del och därigenom åstadkomma den sammanpressning av lönerna, som socialdemokraterna och bondeförbunden sedan länge satt som sitt program. Denna strävan har för övrigt gått igen på ett annat område, vid revisionen av resereglementet.

I och för sig kan det nog anföras vissa skäl för att en undersökning göres, t. ex. om gällande indexberäkning ger ett riktigt utslag för den faktiska levnadskostnadsstegringen för olika inkomstnivåer. Något större intresse för en dylik saklig utredning kom dock knappast till uttryck hos dem, som gingo till attack mot de högre tjänstemannalönerna. Nivelleringen var för dem från början en tämligen tveklös fordran.

Det anfördes i debatten bl. a., att tilläggens karaktär av procenttillägg förstörde löneklyftorna. Enligt en beräkning skulle kompensationen under kriget, från $\frac{1}{7}$ 1939 till $\frac{1}{7}$ 1941, i ortsgrupp I för en kontorsskrivare utgöra 530 kr. och för en byråchef 1,730 kr. Vederbörande talare, hr Brandt i Aspa, beräknade även ökningen av de direkta skatterna (statliga såväl som kommunala) under samma tid. Han jämförde dock blott skattedragare med maka och tre barn, varvid skatteskärpningen för den förra beräknades till 151 kr. men för den senare »blott» till 890 kr. Att den senare ej får en större skatteökning trots sin större skatteförmåga beror emellertid på att han för sin

stora familj äger tillgodonjuta förmånen av barnavdragen, som ju äro till för att skydda de stora familjerna. Hade B. däremot gjort jämförelsen mellan en kontorsskrivare och en byråchef, bägge med maka och ett barn, skulle skatteökningen under nämnda tid ha varit 237 resp. 1,057 kr., och hade jämförelsen avsett ensamstående voro skattestegringarna 347 kr. resp. 1,314 kr. (Sedan 1 juli 1941 ha tilläggen visserligen något stegrats men värnskatten väntas också bli skärpt.) Såframt vederbörande högre befattningshavare inte ha stor familj och därmed inga större avdrag, tar det allmänna sålunda igen in till fyra femtedelar av kristilläggen enbart i form av ökade direkta skatter. Och kristillägget utgör, liksom ramavtalet, en — f. ö. något eftersläpande — kompensation blott för hälften av dyrtidsstegringen. Givetvis ha statstjänare utan tyngre familjebörda en skattebärkraft, som i dessa tider måste tillvaratas. Men så långt ifrån att ha fått någon lönestegring ha de skattevägen måst avstå i det närmaste från all kompensation för prisstegringen under kriget och i stället måst underkasta sig en avsevärd reallönesänkning, som nog är större än vad många andra jämförliga grupper fått vidkännas. De som beröras av topphuggningsaktionen utgöra i stort sett den akademiska medelklass, som fått vänta längst på platser, som i stor utsträckning har studieskulder och som nog i ytterst ringa utsträckning har råd att frekventera restaurangerna.

Ingen av förespråkarna för nedpressningen antydde med ett ord skattenyttans intressen. Talet från mitten av 30-talet av marknadslöner var likaledes alldeles försvunnet. Skulle dessa »mellangradare» få en känsla av att statsmakterna vilja behandla dem snävare än andra samhällsgrupper men ändock pålägga dem samma onera i arbete och skatter, måste detta dock i längden gå ut över statstjänstemannakårens rekrytering, åtminstone när det gäller sådana tjänster, där det enskilda förvärvslivet konkurrerar. Redan nu visar det sig svårt för staten att fullgott hävda sig i konkurrensen t. ex. om tekniker — en konkurrens som f. ö. blivit hårdare i samma stund som man ropar på större rationalitet och effektivitet i de offentliga myndigheternas verksamhet. Även vid ett par professorsansökningar har lönen visat sig sakna lockelse på högt förtjänta vetenskapsmän. Det kan verkligen inte vara betydelselöst för samhällsarbetet och sammanhållningen i stort, om den stora kadern statliga befattningshavare i medelklassen veta sig utföra sitt under kriget för många sällsynt påfrestande arbete visserligen utan några undantagsförmåner men utan att de relativt behandlas sämre än andra grupper. Att låta känslöstämningar och agitatoriska synpunkter bli utslagsgivande för den statliga lönesättningen, med därav följande risker för sämre tilllopp till statstjänst och misstämning bland de redan anställda, synes så mycket kortsiktigare som just den nu härskande majoriteten principiellt vill tilldela staten allt mer omfattande och krävande uppgifter.

Transsahara- Det väldiga, sandiga och solstekta Sahara är inte
banan. bara en oändlig öken utan också ett problem. Den bildar en nästan oöverkomlig skiljemur mellan det tempererade Europa

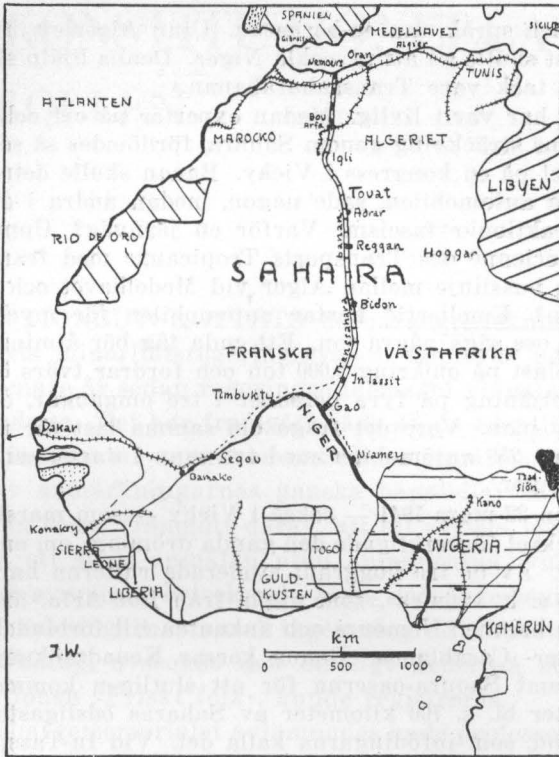
och det tropiska Afrika. I Nordamerika finnes inte någon sådan barriär mellan det tropiska växtområdet och den kyligare zonens industrivärld. I Förenta Staterna växer bomull och socker så att säga alldeles utanför storindustrins knutar i Louisiana, Georgia och Florida. I U. S. A. acklimatisera sig negrer snart nog över hela landet, under det att man med knapp nöd kan binda den svarta befolkningen i Algeriet i Nordafrika. Först 3,000 kilometer söder om Marseilles eller 2,000 kilometer söder om Algeriet kan man vänta att negrer såväl som bomull och andra tropiska växtslag skola kunna trivas. De två världarna, den ena förädlingsindustrins och den andra råvaruproduktionens, behöva varandra. Därför måste Sahara korsas, ej av några enstaka bilkaravaner utan av en järnväg, på vars skenor tusentals ton om dygnet kunna rulla norrut till moderlandets fabriker.

Drömmen är gammal. Redan 1859 framlades ett förslag av en kapten Hanoteau om en förbindelse Alger—Niger—Tsadsjön. Projektet understöddes på 80-talet av bl. a. M. de Freycinet, minister för offentliga arbeten, vilken tillsatte en »Commission du Transsaharien». År 1892 framkom en ingenjör Rolland med liknande förslag, och fyra år senare förfäktades idén av en kollega, Renoust des Orgeries. Sedan den okuvlige Laperrine pacificerat Sahara öppnades det för vetenskapen utan något starkare entusiastiskt eko i Frankrike. Och vad hjälpte det att en Paul-Leroy Beaulieu, en Souleyre och Berthelot agiterade för fullt i början på detta århundrade?

Man hade så många invändningar. Några fruktade för bristen på trafikanter ute i den folktomma öknen. Andra anförde att sandmassorna skulle komma att blockera linjen gång på gång; de tänkte dock ej på att både den transkaspiska banan och den transaustraliska korsa respektive 800 och 1,700 kilometer öken med sanddyner utan besvär. Ett tredje argument emot banan var att den skulle komma att sakna transporter och bli alltför oekonomisk.

De franska ingenjörerna och finansmännen se något annat: bomull och åter bomull, men dessutom också hirs, manioka, ris, majs, jordnötter och hampa. Och bomullen är dyr. För några år sedan kostade den 800 kronor per ton på Alexandriabörsen. Medan mellersta och västra Europa ej producerar mer än 1,000 ton årligen, behöver dess textilindustri omkring 2,500,000 ton, varav väl 1,500,000 ton komma från Förenta Staterna. Förövrigt är det väl tvivelaktigt, om U. S. A. kan försörja Europa med sin minskade bomullsproduktion i framtiden. Nigerområdet strax ovan Timbuktu i franska Sudan anses bli det bästa bomullsområdet och det är främst här som den energiske ingenjör Bélime sedan 1921 satt in sina krafter på att torrlägga cirka 1,850,000 hektar.

Ingenjör Bélimes första planer räknade bl. a. med två större dammbyggnader, som i det centrala Nigerdeltat skulle öppna den nya dränerade marken för bomull, grönsaker och ris. Redan 1932 stod emellertid bomullen av olika skäl inte längre i förgrunden. Kritiken har varit mycket elak. Man har pekat på hur exempelvis den s. k. Sotubakanalen lovades torrlägga 750,000 hektar i stället för den trista verk-

- ===== nuvarande järnvägar.
 - - - - - projekterade ankningsbanor.
 - - - - - Transsaharabanan enligt stakningen.

lighetens 3,200 hektar, som i huvudsak avses för risodling. Kolonin har lagt ut 26 miljoner francs för att få 4,500 ton ris! Och nu hopas till och med de mest optimistiska ej på mer än sammanlagt 12,000 hektar torrlagd mark samt en export på 400 ton bomull och 1,500 ton jordnötter i skal. Motståndarna ha rasat: denna produktion har hittills kostat Frankrike och kolonierna 450 miljoner francs!!! Skulle detta vara drömmen om ett nytt bördigt Egypten, frågar en fransk författare och undrar om projektet kommit upp därför att herrarna i det år 1932 grundade »L'Office du Niger» vilja hjälpa de Wendel i »le Comité de Forges» att sälja 3,270 kilometer räls.

Medan flera afrikakännare tvivla på möjligheten att få tillräcklig arbetskraft och på lämpligheten att locka sudaneser från sin miljö eller att upplösa den sudanesiska byn, som är ett sammanbundet helt både etniskt, religiöst och socialt, låter professor E. F. Gautier mera förhoppningsfull, när han skriver om de algeriska kolonisterna: »De skyndade in i Marocko så fort det öppnades för dem. De komma att resa till Niger. Och de komma ej ensamma utan ta de infödda arbetarna och förmännen med sig. Sedan kriget (1914—18) har det varit 100,000 kabyler i Frankrike och de skulle lika gärna gå söderut som norrut. De skulle vid Niger finna ett land redan bebott av folk av

samma ras och språk, taureg-berberna. Utan Algeriets hjälp tvivlar jag på att det skulle gå att utveckla Niger. Denna hjälp skulle kunna förverkligas tack vare Transsaharabanan.»

Polemiken har varit livlig. Medan experter på ort och ställe enades om banans sträckning genom Sahara, fördömdes så sent som 1934 hela projektet på en kongress i Vichy. Banan skulle detronisera den demokratiska automobilen, sade någon, medan andra i den sågo ett utslag av reaktionär fascism. Varför en järnväg? Uppehåller inte »Société Algérienne des Transports Tropicaux» med framgång världens längsta busslinje mellan Alger vid Medelhavet och Fort Lamy vid Tsadsjön? Emellertid kostar automobilen för mycket och tar för litet; låt oss säga några ton. Ett enda tåg bör åtminstone kunna dra en nyttolast på omkring 2,000 ton och fordrar tvärs över Sahara endast en betjäning på fyra personer i tre omgångar, d. v. s. sammanlagt tolv man. Vore det fråga om samma last för motorfordon behövas minst 250 automobiler med två man i varje, som måste avbytas två gånger.

Det var den 22 mars 1941 — också i Vichy — som marskalk Pétain genom ett dekret förverkligade den gamla drömmen om en bana tvärs över Sahara. Av de tre noggrant studerade rutterna har man stannat vid den s. k. »västra», som utgår från Bou-Arfa, ändpunkt för en linje från hamnen Nemours och anknuten till förbindelsen Oran—Alger—Tanger—Casablanca. Denna korsar Kenadzaöknen med dess kolgruvor samt Saoura-oaserna för att slutligen komma fram till In-Tassit efter bl. a. 700 kilometer av Saharas ödsligaste trakter — Törstens Land, som infödingarna kalla det. Vid In-Tassit delar den blivande järnvägen på sig i två grenar, den ena åt Timbuktu och Ségou och den andra mot Gao och Niamey. Detta är också den fördelaktigaste sträckningen, dels är den med sina 3,535 kilometer den kortaste och dels blir stigningen aldrig mer än 5 millimeter mot exempelvis 8 på förbindelsen Paris—Lyon—Marseilles. Fåtaliga terraseringar samt blott en större tunnel och bro äro att räkna med. Om tre eller fyra år torde banan kunna bli färdig.

Med tanke på svårigheterna att få vatten ute i öknen kan det inte bli tal om något annat än diesellokomotiv, som sluka blott en hundra del av den vattenmassa som går åt för ett vanligt ånglok. Oljebehovet kan täckas av det Franska Västafrikas egna oljeväxter.

Ett tåg med 90 kilometers högsta och 60 kilometers medelhastighet kommer att göra resan Medelhavet—Niger på två dygn. Stora aspekt öppna sig för exempelvis trafiken på Sydamerika. Och från Niger mot Tsadsjön och till Oubangis stränder kan en ny linje öppna vägen till Kongobassängen, denna Centralafrikas korsväg, som berör omkring 20,000 kilometer segelbara floder.

Militärt sett skulle denna livsåder ned mot det vidsträckta franska kolonialafrikas svarta miljoner betyda en kraftig förstärkning av moderlandets försvar och industriella värmkraft. Frankrike har länge drömt om den och Pétains Frankrike har sagt sig ej kunna vara utan denna nya »Réseau Méditerranée—Niger», som Transsaharabanan nu heter officiellt.

John H. Walterson.